

Hauser Arnold (1892-1978)

ilozófus, művészettörténész, a művészetszociológia világhírű képviselője; akadémikus.

Temesvárott, a Gyárvárosban született. Apja zsidó kiskereskedő volt. Középfokú tanulmányait a temesvári Állami Főreáliskolában végzi, majd a budapesti színiakadémiára felvételizik. 1910-ban átiratkozik a budapesti tudományegyetem francia-német szakára. Egyetemi tanulmányai idején két évig rendszeresen tudósítja Budapestről a Pogány Mihály szerkesztette Temesvári Hírlapot.

Felfogására a Szellem című folyóirat körül csoportosult filozófusok, elsősorban Zalai Béla filozófiai-módszertani tanulmányai, Lukács György és Fülel Lajos írásai vannak hatással. Diplomája megszerzése után házitanító, majd tanár Budapesten. 1915-ben belép az Alexander Bernát vezette Filozófiai Társaságba. 1916-ban csatlakozik a Lukács György és Balázs Béla körül kialakult Vasárnapi Körhöz. E kör tagjai szervezik 1917-ben az Előadások a szellemi tudományok köréből című sorozatot, melyben Hauser Arnold a Kant utáni esztétika problémáiról tart több előadást. 1918-ban A művészi dilettantizmus címmel hirdeti meg előadásait. 1918-ban doktori címet szerez a budapesti tudományegyetemen Az esztétikai rendszerezés problémája című disszertációjával.

Az első világháborút megelőző és alatti években részt vett a budapesti Filozófiai Társaság és a Vasárnapi Kör tevékenységében. A Tanácsköztársaság alatt a Közoktatásügyi Népbiztosság előadója, a művészeti oktatás reformjával foglalkozik. Ezért később el kell hagynia Magyarországot. 1921-től Berlinben, majd Bécsben folytat tanulmányokat, A. Goldschmidt művészettörténeti és E. Troeltsch szociológiai előadásait hallgatja. Kezdetben a wölfflini stílustörténet kategóriái befolyásolják, majd – ezek korlátait felismerve – arra törekszik, hogy önálló, korszerű művészetszociológiai módszert dolgozzon ki. Hauser szerint a műalkotást lélektani, stílustörténeti és szociológiai tényezők determinálják; ezek közül elsődleges fontosságot a szociológiai tényezőnek tulajdonít. A következőes történeti szemlélet jellemzi, a művészet jelenségeinek a történelem és a társadalom nagy összefüggésrendszerében való elhelyezése, dialektikus megközelítése.

1924-ben Bécsbe költözik, s állást vállal egy filmtársaságnál. A megélhetés gondjai háttérbe szorítják tudományos ambícióit és munkásságát. 1938-ban, az Anschluss után Angliába emigrál, itt végzi jelentős művészetszociológiai kutatásait. Megbízzák egy művészetszociológiáról szóló kötet megírásával. Ez a könyv, amely csak 1951-ben jelenik meg, nemzetközi elismerést szerzett, s mint a művészetszociológia alapvető művét, több nyelvre is lefordították. Hauser Arnold 1951-től 1957-ig a Leeds-i Egyetemen tanít művészettörténetet. 1957-1959 között, majd 1966-1967-ben Amerikában vendégprofesszor. Művészetszociológiáját 1968-69-ben magyarul is kiadják.

Fontos munkái: The Social History of Art (1951; német eredetiben: Sozialgeschichte der Kunst und Literatur, 1953; magyarul: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II. 1968-69, 1980); Philosophie der Kunstgeschichte (1958, új címmel Methoden moderner

Kunstabachtung, 1970); Der Manierismus. Die Krise der Renaissance und der Ursprung der moderner Kunst (1964; új címmel Der Ursprung der moderner Kunst und Literatur. Die Entwicklung des Manierismus seit der Krise der Renaissance, 1973); Soziologie der Kunst (1974); A művészettörténet filozófiája (1978).

1969-ben a Magyar Rádió történeti fontosságú, visszaemlékező beszélgetést közvetít Hauser Arnold és Lukács György között, 1976-ban a Magyar Televízió riportfilmet készített életéről és személyiségéről.

1977 nyarán Magyarországon telepedik le, de nagyarányú tudományos terveinek valóra váltását súlyosbodó betegsége megghiúsította.